

Demokratik «Komünistler» Birliği

Dünyaca ünlü anti-komünist yayın organlarından **Der Spiegel** dergisinin 2 Ocak 1978 tarihli sayısında, «DDR Direnişi — Demokrasi Özlemi» başlığı altında bir yazı yayımlandı (s. 19-24). Burada, Demokratik Alman Cumhuriyeti (DDR) içinde «rejim eleştiricisi» unsurların bir araya gelerek örgütlü bir muhalefet hareketi oluşturdukları haberi veriliyor, muhalefet tanıtılıyordu. (Türkiye'de de çeşitli günlük gazeteler olaya yer verdiler.)

Muhalefet, «Almanya Demokratik Komünistler Birliği» adında yasadışı bir örgüt kurmuş, 30 daktilo sayfalık bir «manifesto» yazmıştı. Büyük bölümü **Spiegel**'in aynı sayısında, geri kalanı da öteki sayıda yayımlanan bu bildirge şöyle başlıyor: «**Bu yazıyla Almanya kamuoyuna sesleniyor ve biz, DDR'deki demokratik ve hümanist düşünceli komünistlerin, koşullar henüz yasal örgütlenmeye imkân vermediğinden, yasadışı olarak, Almanya Demokratik Komünistler Birliği (BDKD) içinde örgütlendiğimizi duyuruyoruz.**» Bildirge, **Spiegel**'e gizli yollardan ulaştırılmış.¹ Demokratik «komünist»ler bu bildirgeyle dört ana başlık altında topladıkları tezlerini açıklıyorlar: «Savaş ve Barış», Reform-komünizmi ve Sovyet Ortodoksluğu, «Almanya'lar Politikası», «DDR'in İç Durumu».

Spiegel, bildirgeden önce yer alan tanıtma yazısında, Demokratik «komünist»ler için oldukça olumlu sözler ediyor, neredeyse övücü ifadeler kullanıyor. Bildirge yazarlarının, tezlerini yayımlamakla «Devlet Güvenlik Örgütü'nün saldırılarını göze aldıklarını», bunun da «ne yaptığının bilincinde olan yazarların kişisel rizikolardan da kaçınmadıklarını» kanıtladığını söylüyor ve ekliyor: «...geleneksel-komünist klik mücadelelerine girmek yerine, 'Demokratik Komünistler' kendilerini açık tartışmaya sunuyorlar...»

Spiegel'in tavrı, sosyalizme karşı her eğilimi tezahüratla karşılayan, son zamanlarda Doğu Avrupa'da gitgide artan sayıda muha-

lifin ortaya çıkmasını ellerini oğuşturarak izleyen burjuvazinin, sevincini gizleyememesinin ifadesidir. Ancak baştan aşağı burjuva ideolojisiyle biçimlendirilmiş BDKD bildirgesinin bu niteliği bir yana, bu olay vesilesiyle bizi asıl düşündürmesi gereken olgularla bir kez daha karşılaşmamız, Demokratik «Komünist»ler'in bildirgesini ele almayı gerektiriyor.

«DOĞU AVRUPA'NIN ÜSTÜNDE BİR HAYALET DOLAŞIYOR...»

Önce Demokratik «Komünist»ler'in Sovyetler Birliği hakkındaki görüşlerini incelemek daha doğru. Çünkü DDR muhalifleri ülke- içindeki yöneticileri SBKP yöneticilerinin uzantısı, uygulamayı da SSCB'deki uygulamanın aynısı olarak değerlendiriyorlar. Ayrıca şimdiye kadar «reel sosyalist» ülkelerde ortaya çıkan «sağ» görünümüne muhalefet hareketlerinin ya da tek tek muhaliflerin baş özelliği hep SSCB başta olmak üzere varolan sosyalizm uygulamalarına duydukları tepki olmuştur. Ve tabii her tepki gibi olmadık yerlere uzanıyor, **varolan** sosyalizmi eleştirelim derken **sosyalizmle** ilişkisi kalmayan noktalara varıyordu «rejim eleştiricileri»nin çıkışları.

Demokratik «Komünist»ler, SSCB konusunda «Çin'li yoldaşlarının» görüşünü paylaştıklarını, SSCB'de iktidar sahiplerinin «neo-faşist» olduğuna inandıklarını bildiriyorlar. «Bürokratik devlet-kapitalizminin Asya üretim tarzı» diye tanımlıyorlar SSCB'yi. İktidar sahiplerinin «...günümüz Rus feodal toplumunda, denetsiz bir biçimde, önceki bin yılların mutlak yöneticileri olan soylulardan daha güçlü» olduklarını, çünkü bugünkülerin «iktidarı kiliseyle bile paylaşmadıklarını» söylüyorlar. Bu «parazit bürokratik kast»ın Sovyet işçi sınıfını sömürdüğünü, böylece Sovyetler'in, «dünyadaki iki emperyalist süper güçten biri» durumuna geldiğini ileri sürüyorlar. Ve, «Sömürgecilik sisteminin bittiği,

kızıl emperyalizme karşı da dayatılmalıdır,» diyorlar.

Bu tezleri şu ya da bu biçimde şimdiye kadar çok duyduk. ÇKP'nin 1960'lardan sonra ansızın keşfettiği Sovyet emperyalizmi, **kanıt diye sunduğu olguların gerçekten sorun çıkartan durumlar olmasından** yararlanarak güçlenen bir açıklama formülü haline geldi. Ve zamanla, 1917 Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren partinin nasıl «faşist» parti haline geldiğini vb. **açıklamayan**, yalnızca yineleyip duran bu formül, «reel sosyalist» ülkelerdeki ters uygulamaları «açıklamakta» en rahatlatıcı çözüm olduğundan, gerek bu ülkelerin muhalifleri, gerekse ÇKP ve izleyicisi durumundaki milliyetçi-sosyalist akımlarca tutuldu.

Eğer son, Avrupa «Komünizmi» de bunları attı ortaya. Zaten DDR'li muhaliflerin tüm bildirgesi Avrupa «Komünizmi»nden yüksek dozda etkilenmiş. Nitekim kendileri de, Avrupa «komünist»lerinin SBKP yöneticileri için kullandıkları «Kremlin'in kızıl papaları» deyimini benimsemişler ve Avrupa «Komünizmi» akımına duydukları yakınlığı —biraz da fazla ileri giderek— şöyle belirtiyorlar: «**Marx, Engels, Lenin bugün yaşasalar...** Euro-komünistlerin yanında yer alırlardı. **Marx/Engels, 'Manifesto'yu bugün yazsalar, şöyle başlardı: 'Doğu Avrupa'nın üstünde bir hayalet doluyor — Batı Avrupa komünizmi hayaleti'.**»

BERLİN KONFERANSI'NIN «INTERNASYONALİZMİ» (YA DA : MILLİYETÇİLİĞİN SOSYALİSTÇESİ)

«SSCB, Vietnam ve Kore'deki tarihi deneyler, Sovyet bilim adamlarının, ulusal ögenin toplumsal ögeden daha uzun ömürlü olduğu yolundaki teorik genellemelerinin doğruluğunu kanıtlamıştır.» Bu bakışın politik eylem açısından sonucu, tabii ulusun sınıfa tercih edilmesi olacaktır.

Milliyetçilik, Uluslararası Sosyalist Hareket içinde SBKP egemenliğine tepki olarak bugün hemen tüm sosyalist ülke ya da hareketlerde şu ya da bu biçimde, şu ya da bu ölçüde bulunmaktadır. Ve varolan resmî uygulamalara her karşı çıkış, milliyetçilik tarafından da belirlenen bir ideoloji ortaya sürmektedir. Şüphesiz, enternasyonalizm her türlü milliyetçiliğin çağdaş alternatifi olarak

eylemle ortaya konamadığından, dolayısıyla benimsetilemediğinden bu böyle olmaktadır. En iyimser deyişle, soyut bir iyi niyet göstergisi haline getirilmiş bir, enternasyonalizm, tabii, yüzyılların insan bilincine kazdığı milliyetçiliği alt etmeye yetmezdi. Enternasyonalizmi «ayrı ayrı birimler arasında karşılıklı çıkara dayanan işbirliği»ne indirgemek onu milliyetçiliğin karşısına çıkamayacak kadar güçsüz bırakmak, kolunu kanadını kırmak, ölüme terk etmek anlamına gelmiyor mu? Bizzat bu anlayış, milliyetçilik taşıyor mu içinde? Lenin'in aşağıdaki sözleri neyi anlatıyor:

«İşçinin vatani yoktur; bu şu demektir: a) Ekonomik durumu (ücretlilik) ulusal değil uluslararasıdır; b) Sınıf düşmanı uluslararasıdır; c) Kurtuluş koşulları da uluslararasıdır; d) Emekçilerin uluslararası birliği ulusal birlikten **daha önemlidir.**» (Proletarya Enternasyonalizmi, altını çizen Lenin.)

Peki bu anlayışın, şimdi «karşılıklı çıkara dayanan işbirliği» gibi bir karikatürünün çıkartılması, DDR'in Demokratik «Komünist»lerinin suçu mu? Avrupa «Komünizmi» savunucularının suçu mu? İkisi de değil. Altında 80-100 tane partinin imzası bulunan uluslararası metinlerde var «...çıkara dayanan işbirliği». Enternasyonalizm budur diye sunulmuş tüm dünyaya.

Demokratik «Komünist»ler de Berlin Konferansı'nda kabul edilen enternasyonalizm anlayışını savunduklarını söylüyorlar.² Ve orada tanımlanan, sık sık da vurgulanan, kısaca, her ulusun komünistlerinin, başka ulusların komünistlerini dikkate almadan, komünist hareketin değil uluslarının çıkarlarına göre davranması olarak betimleyebileceğimiz anlayışı, «...**bizim sosyalizme giden kendi ulusal Alman yolumuz...**» biçiminde dile getiriyorlar.

BURJUVA KÖPRÜSÜ

Ama «gidilecek» şey pek sosyalizm değil, Demokratik «Komünist»lerin bildirgesinden anladığımız kadarıyla. Demokratik'ler, iki Almanya'nın birleştirilmesi sorununa büyük önem veriyor, iki ulustan da bu yolda «otanın

sif bir ulusal politika» izlemesini istiyorlar.³ Bu onlar için çok önemli. Çünkü, kurmayı amaçladıkları toplumsal düzen, sınıfsız topluma doğru ilerleyecek bir süreç üstündeki bir sosyalist toplumun düzeni değil. «**Sosyal-demokratların, sosyalistlerin ve demokratik-komünistlerin tutucu güçlere karşı ağırlıkta olduğu bir yeniden-birleşme...**» istiyorlar. Alman sosyal-demokrasisinin tekeli sermayenin istediği yeni toplumsal düzenlemeleri yürüten siyasal ekip olduğu gözönünde tutulursa, demokratik-komünistlerin de toplumu sınıfsız topluma götürmek gibi herhangi bir hedefi olmadığı —çünkü sosyal-demokratları tutucu bile saymıyor, onlarla birlik olmak istiyorlar—, açıkça daha «demokratikleşen» bir burjuva düzeninin hedef alındığı açıktır. Sadece burjuvaziden de biraz anlayışlı davranması isteniyor, o kadar.

Avrupa «Komünizmi»nin baş önderi İspanyol KP Genel Sekreteri Carillo'nun «**evrensel anlamda tüm ideolojilerin sonunda birbirlerine yaklaşımlarının kaçınılmaz olduğuna inanıyorum, «Batı biraz daha sosyalist, Doğu da biraz daha demokratik olursa her şey düzelir»** gibi beyanları vardı. İşte bu anlayışa tümüyle uyarlı bir politik-toplumsal program da DDR'in Demokratik «Komünist»lerinde var: «**Bu (yani iki Almanya'nın birleştirilmesiyle oluşacak) Almanya, Doğu ile Batı arasında bir köprü, barışı sabit kılıcı bir etmen olabilir ve olmalıdır.**» Carillo'nun hedefine doğru evrimlenebilecek bir toplum düzeninin düşünüldüğü açık değil mi?

«LENİN İŞE YARAMAZ!»

Sanırsanız, bu «köprü»nün, bu «Alman ulusal yolu»nun, sadece enternasyonalizmin değil, Marksizm-Leninizmin başka temellerinin de yadsınması çerçevesinde değerlendirilmesi gereği açıkça belli olmuştur.

Çünkü bu anlayış, sosyalist demokrasi, proletarya diktatörlüğü gibi, onlarsız sosyalizmin mümkün olmadığı, düşünülmeceği kategorileri bir kenara atmakta aynı zamanda. Ve örneğin Lenin'in önerdiklerinin «**belki zamanında Sovyetler Birliği'nde doğru biçimde pratiğe geçirilebileceği**», ama başka yerler —özellikle de Avrupa tabii— için geçersiz oldukları söyleniyor Demokratik'ler tarafından:

«**Lenin'in parti, demokrasi ve devlet anlayışını işe yaramaz buluyoruz.**»

Karşılığında önerilenlerin hepsinde «tepki» olgusunun izlerini oldukça belirgin biçimde görmemek mümkün değil. Gene varolan uygulamalardaki temel çarpıklıklara tepki duyurulmuş, ama bunların nereden kaynaklandığı, hangi teorik yapıları yarattığı ya da hangi teorik yapıların ürünü olduğu ve Marksizm-Leninizmin mantıklı sonuçları olmayıp, **yapılanları haklı gösterme** teorilerinin sonuçları olduğu atlanmış. Sonuçta bütün tersliklerin mal edildiği bir teori haline getirilen Marksizm-Leninizmin temel önermelerinin geçersiz sayılmasını doğal karşılamak gerekmez mi bu durumda? Teorik olarak önerdiklerinin neredeyse tam tersini pratikte gerçekleştiriyorsa, böyle bir teoriye kimsenin itibar etmemesi, edecekse de onu temelden değiştirmek istemesi anlaşılabilir bir şey mi: «**...teorik ve politik olarak toptan reformdan geçirilecek bir komünizm için ortaya çıkıyoruz.**»

Ama sorun Marksizm-Leninizmin kendisinin değil. Gerçekliğin dönüştürülmemesi, ona teslim olunmasındadır.

Çeşitli tarihî zorlamaların etkisiyle gerçekliğin dönüştürülebilmesi, her zaman başımıza gelebilecek bir durum. Ama bu durumu geçici kılma bilinciyle iş yapılırsa, olaylar karşısında dönüştürme imkânları sürekli vurgulanarak tavrı alınırsa ve birtakım iktidar hesapları ya da burjuva politikası anlayışlarıyla, yapılan eylemleri Marksizm-Leninizme uydurarak meşrulaştırma yoluna değil de, hedefleri sürekli vurgulama ve yakın dönemdeki hedeflerin hepsinde ana hedefin özelliklerini, oluşturmaya çalışma yoluna gidilirse, gerçekliği dönüştürememek, sadece **geçici yenilgiler** biçiminde kavranır. Bütün politik-toplumsal eylemin temellerini **sarsmaz**, onu **bambaşka** bir mantık yapısına sürüklemeyi, dolayısıyla bambaşka hedefleri, bambaşka ilkeleri olan **bambaşka bir teori** haline getirmez. Eğer biz, teorimize düşmanlarımızın bile duyduğu saygıyı, onu pratikte harcayarak heba etmişsek, kendi yanlışlarımızı teoriyle örtmeye çalışmışsak, şimdi birilerinin çıkıp bizim yanlışlarımızdan hareketle teoriyi yadsımaya kızmaya ne ölçüde hakkımız vardır?

Partinin geçiş sürecindeki yönlendirici işlevini, halkın politik etkinliğini her adımda artırmayarak ve nitelikçe yükseltmeyerek, bürokratik mekanizmalarla yürütmenin sonucunda, örneğin şu Demokratik «Komünist» ler çıkıp, «**Sekreter ve Politbüro kliğinin diktatörlüğü demek olan tek parti diktatörlüğüne karşıyız,**» diyorlarsa, bizim kendi uygulamamıza eleştirel gözle bir bakmamızın vakti gelmiş de geçiyor değil midir? Bunun karşılığında, günümüz dünyasında malî oligarşilerin istediği yeni düzenlemelere geçişi sağlamakta başrolü oynayacak olan partilerden belki de en gerici, Almanya Sosyal-demokrat Partisi kastedilerek, «**sosyal-demokratların, sosyalistlerin, demokratik-komünistlerin tutucu güçlere karşı ağırlıkta olduğu bir düzen**» talep ediliyorsa, resmî uygulamaya her eleştiri yönelten hain, casus vb. diyerek toplum dışına atanlar mı suçludur, yoksa bütün bunların içinden çıkamayarak burjuvazinin dümen suyuna girenler mi? «Reel sosyalizm» in yarattığı hayal kırıklığı, sözkonusu ülkelerin özellikle militan komünistlerinde öyle büyük ki, bu sarsılmış insanların bugün Marksizm-Leninizmden tümüyle kopmalarına öyle pek beklenmedik bir olay gözüyle bakamayız. Burjuva devrimlerinin üstünden bu kadar zamanın geçtiği Avrupa'da, hele **burjuvazinin topluma getirdiği politik eylem imkânlarını kıyaslanmayacak ölçüde aşmış ve değiştirmiş olması gereken** sosyalist iktidarların kurulduğu ülkelerden birinde, hâlâ birileri «bağımsız parlamento», «en yüksek yargı gücünün bağımsızlığı» vb. talepler öne sürebiliyorsa, bu durum karşısında yapılacak iş nedir? Bu kimselerin «emperyalizmin ajanları» olduğunu kanıtlamaya mı çalışmalıyız, yoksa partinin yönlendirici eylemiyle, yığınların politik faaliyetine katılımını sürekli yükselterek, yönetim işini herkes tarafından yapılabilir kılacak yapıları, işleyişleri ne derece kurup sürdürdüğümüzü mü ölçmeliyiz?

Şimdiye kadar varolan resmî uygulamaları eleştirenleri hep, emperyalizmin oyununa gelmiş sapkınlar olarak niteledik durduk. Ama bu «sapkın»ların epeyce çoğaldığı günümüzde, özellikle de artık sadece «sağ» nitelikli taleplerle değil, oldukça sağlıklı eleştirilerle çıkanlarının da sesleri duyulurken (örn. Bahro) varolan uygulamaları **Marksizm-**

Leninizm açısından eleştirmenin zorunluluğu, iyice dayatmış değil midir?

Şüphesiz DDR'in Demokratik «Komünist» lerinin ileri sürdükleri tezlerin ve eleştirilerin temelinde yatan mantığın Marksizm-Leninizmle hiçbir ilişkisi yoktur (bundan ötürü burada özel olarak onların söylediklerinin eleştirisi yapılmıyor). Önemli olan, onların tepki duydukları olguların, yapıların, işleyişlerin gerçekte ne durumda olduklarıdır. Örneğin sosyalizmin kapitalizmden farklılığını ekonomik ölçütlerle koymaya çalışan; ekonomik büyümeyi kitlelerin politik etkinliğinin yükseltilmesine tercih eden; «barış içinde yarışma» teziyle, kapitalizmle sosyalizmi **ekonomi düzeyinde kıyaslamaya** kalkan; onları neyi ne kadar ürettiklerine bakarak yarıştırmak isteyen; «barış içinde geçiş», «ileri demokrasi» v.b. «teori»lerle Marksizm-Leninizmin devrimci özünü yokeden, dolayısıyla proletarya diktatörlüğünü sözde değilse bile özde yadsıyan; enternasyonalizmden, bütün sosyalistler üstünde kendi hegemonyasını anlayan bir SBKP politbürosunu «**nesnel olarak gerici olmuştur**» diye niteleyen DDR muhaliflerinin bu yargısını, nasıl kolayca «emperyalizmin oyunu» diyerek fırlatıp atacağız? Ortodoksluktan, yaptıklarını savunmalarına yaran teorik kalıp-kılıfların asla değiştirilemezliğini anlayan bu **polit-bürokratların «Dünya Komünist Hareketi'nin yeni bilgiler, yeni teoriler edinmesini, yeni pratik adımlar atmasını önlediğini»** söylediklerinde, DDR. Demokratik «Komünist»leri —olaylara Marksizm-Leninizmin çok uzağından baksalar bile— haksız mıdır?

Bütün bu soruların acilen cevaplandırılması, DDR Demokratik «Komünist»leri gibi kurtuluşu tekelci kapitalizm-malî oligarşiler çağında burjuva demokrasisini canlandırmaya çalışmakta değil de, Marksizm-Leninizmde gören devrimcilerin tek bir pratik adım atabilmeleri için bile zorunludur. İlerde varılacak nokta olarak SSCB'yi ya da —aslında temelde aynı sosyalizm anlayışını paylaşan— Çin'i göstererek sosyalizm mücadelesi yapılabileceğini sananların yanıldıklarını pratik her gün kanıtıyor. Eğer yanlış bir noktaya gelmişse, olması istenen şey açısından bakıp eleştiri yapmadan ileri gidilemez.

Soruna başka türlü bakabilir, eski geleneği sürdürebilir ve Demokratik «Komünist»lere küfür yağdırmaya girişebilir, onların ne kadar komünizm düşmanı filan olduklarını yineleyip durabiliriz. Ya da bir parça daha ciddi bir düzeye çıkıp, Demokratik'lerin Stalinizmi faşizmle eşdeğer tutmasını¹ v.b. örnek göstererek, onların ne kadar bilimden uzak bulunduklarını kanıtlayabiliriz. Bunları yapabiliriz. Ama bunlar şimdiye kadar hiçbir şey getirmedi, getirmeyecek de. Öznelciliği bırakıp, sapkınları suçlamanın çıkar yol olduğunu düşünmekten vazgeçip, ortada sosyalizm adına bulunan toplumsal sistemlerin neden durmadan böyle Demokratik «Komünist»ler ürettiğini araştırmak, daha doğru olan, bilimsel olan davranış değil mi?

1920'de Lenin, (**Emperyalizm'in** Fransızca ve Almanca baskılarına yazdığı Önsöz'de) «**emperyalizmle uluslararası işçi hareketi içinde beliren iki temel eğilimin ilişkisi**»nden söz eder. Uluslararası düzeyde ortaya çıkan oportünizmin, giderek sosyal-şovenizm, sosyal-emperyalizm haline dönüşmesi sürecini kastederek, «**Bu olayın ekonomik kökleri kavranmadıkça, siyasi ve toplumsal portresi değer-**

¹ Bu manifestoyu Spiegel'e yollama gerekçelerini şöyle açıklıyor muhalifler: «*Merkez Komitesi Akademisinin ideolojileri bile kitaplarını Batı Alman yayınevlerinde bastırırken, DDR'li aydınlar, düşmanlıklarını açıkça Batı Alman organlarında sürdürürken, biz komünist-demokratik ilkeler uğruna mücadele etmek için bizzat politik hasmımızın silahlarından neden yararlanmamalıydık? Lenin de, burjuva basınında yazma imkânlarını ve bundan başka Alman İmparatorluk Gizli Servisi'nin 40 milyon Altın Mark'ını amaçlı biçimde kullanmıştır.*»

² «Berlin Konferansı», 29-30 Haziran 1976 tarihlerinde Doğu Berlin'de yapıldı. Yugoslavya, İtalya, Fransa ve Romanya'nın komünist partileri, bu konferansın hazırlanmasına, yapılmasına bile karşı çıkmışlar, İtalyan KP yetkilileri de konferanstan sonra, «Bu, komünist partilerin son konferansı olmuştur. Bundan sonra böyle bir toplantıyı bir daha hazırlamak istemiyoruz,» demişlerdir. Konferans'ın «enternasyonalizm» açısından durumunu belirtmek için ilginç olgular bunlar. Zaten sonuç belgesinde de «proletarya enternasyonalizmi»nden değil «enternasyonal dayanışma»dan söz edilmesi kabul olundu ancak. (*Dünya Komünist Hareketinin Ortak Belgeleri* adlı kitapta, enternas-

lendirilmedikçe, komünist hareketin ve önümüzdeki toplumsal devrimin pratik sorunlarını çözme yönünde tek adım atmak mümkün değildir,» der.

Bugün de, varolan resmî «reel sosyalizm» uygulamalarının, toplumsal sistemlerinin ve bunların ürettiği teorik yapıların «ekonomik kökleri kavranmadıkça, siyasi ve toplumsal portresi değerlendirilmedikçe», yani **Marksist-Leninist eleştirisi** yapılmadıkça ve hedeflenenlerle erişilenler arasındaki çelişkidenden harap olmuş insanlara, sosyalist alternatif, bütün kapsamlılığı, bütün derinliği ve dünyanın sorunlarını çözmeye gücü yeterliğiyle sunulmadıkça, daha çok «Demokratik Komünistler» çıkacak, Avrupa «Komünizmi» savunucusu yandaşlarının yanına geçecek ve hepsi birlikte burjuvazinin saflarında yer almayı sürdüreceklerdir.

...Ve biz de Marksist-Leninist teorisinin gerçekten ne önerdiğini kavramak için şimdiye kadar içine tıka basa doldurulduğumuz kabuklardan korkup, hattâ onlara saygı duyup, onları çatlatmaktan çekinmeye devam edersek, «komünist hareketin ve önümüzdeki toplumsal devrimin pratik sorunlarını çözme yönünde tek adım atmak» mümkün olmayacaktır!

yonalizmin kaldırılıp bir tarafa atılma sürecini 1957'den 1976'ya oldukça açık izleme imkânı veren belgelere bakmak yararlı olur; Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara, Ocak 1977.)

³ Bu birleşme olayını gidip Marx'a dayandırmaya kalkışmaları, teoriye uygun pratiği gerçekleştirmeye çalışmak yerine, yapıların teorik gerekçesini hazırlamak biçimindeki «reel sosyalist» geleneğe son derece uygun. Ama muhakkak ki bu geleneğin çok acemi bir uygulaması. İki Almanya'nın birleştirilmesi gereğini, Marx'ın, 1848 Devrimi'nde ileri sürdüğü cumhuriyet talebine dayıyorlar. Marx, Alman halkının toplumsal-politik birliğini engelleyen ayrı ayrı küçük devletlerden oluşan Almanya'nın, birleştirilmesinin gerekliliğini vurguluyordu. Bu, o zamana göre devrimci bir talepti şüphesiz: «*Bütün Almanya, tek ve bölünmez bir cumhuriyet ilân edilmelidir,*» demişti Marx.

⁴ DDR muhaliflerinin bildirgesinde Stalinizm üstüne şu sözler yer alıyor: «*Stalinizm bir 'yoldan çıkma' değildi, bir sistemdi. Stalinizm ve faşizm, devlet tekelciliği koşulları ve iktidarın genişletilmesi için girişilen mücadele tarafından kısırlı-maları dolayısıyla, ikizdirler.*»